

Напрямок роботи конференції: 4.Історичні та порівняльні аспекти
духовно-інтелектуального виховання і навчання
**ЗРОСІЙЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ НА СХОДІ ТА ПІВДНІ УКРАЇНИ
ЗА ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК ОДНА З ГЛОБАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

Свинаренко Н.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Харківський національний економічний університет ім.Семена

Кузнеця,

м.Харків, Україна

Анотація. Метою даної роботи є загальний аналіз процесу зросійщення населення у східному та південному регіонах України за часи незалежності як одну з глобальних проблем нашої державності. Через грубі помилки політиків найвищого ешелону, українські громадяни, що проживають на вказаних територіях зараз найбільше потерпають від війни.

Ключові слова: зросійщення, регіони України, українська державність, загроза національної безпеки країни.

Abstract. The purpose of this work is a general analysis of the process of population convergence in the eastern and southern regions of Ukraine during the time of independence as one of the global problems of our statehood. Due to the gross mistakes of politicians of the highest echelon, Ukrainian citizens living in the specified territories are currently suffering the most from the war.

Keywords: unification, regions of Ukraine, Ukrainian statehood, threat to the country's national security.

Протягом довгого історичного періоду Російська імперія, а згодом і СРСР цілеспрямовано насаджували на території України російську мову: через державні владні структури, армію, православну церкву, освіту та культуру [2-4]. Коріння цього явища надзвичайно глибоке. *Метою* даної

роботи є загальний аналіз процесу зросійщення населення на сході і півдні України за часи незалежності як одну з глобальних проблем нашої державності.

Однією з важливих проблем нашої державності є процес впровадження української мови в усі сфери суспільного життя. За даними перепису 2001 р. українську мову вважають рідною 67,5% населення, що на 2,8% більше, ніж у 1989 р., російську мову як рідну зазначили 29,6% населення (у 1989 р. – на 3,2% більше), при цьому тільки 87,8% населення України засвідчили вільне володіння українською мовою [1, с. 864]. Таким чином, наведені статистичні дані свідчать про недостатній рівень уваги до масовості та важливості володіння рідною мовою громадян України, яку б мусив приділяти тодішній уряд, і його структурні складові зокрема. Традиційно, українські громадяни дуже лояльно ставилися до російськомовних, а державні інституції замість необхідної підтримки рідній українській мові, пустили це питання на самоплив.

З часом і так не достатньо сприятлива ситуація зі статусом української мови тільки погіршувалася. Згодом вийшли закони про проголошення російської мови як регіональної. Від 2012 р. російська мова як регіональна стала впроваджуватися в Одесі (від 13 серпня), Хрустальному Луганської обл. (від 14 серпня), Одеській області (від 15 серпня), Донецькій обл. (від 16 серпня), Запорізькій обл. (16 серпня), Запоріжжі (від 5 липня), Дніпропетровській обл. (від 17 серпня), Луганській та Херсонській обл. (від 17 серпня), Харкові (від 20 серпня), Миколаєві та Херсоні (від 21 серпня), Харківській обл. (від 30 серпня), Миколаївській обл. (від 7 вересня), Дніпропетровську (12 вересня) та Донецьку (від 21 вересня) [7]. І ця ситуація з мовами залишалася легітимною до 2019–2020 рр. Не обов'язково бути спеціалістом, щоб побачити масштабність мовної проблеми та відсутність елементарного патріотизму у представників тодішньої місцевої влади. Звичайно ж, не можна було довести до того, що представники

національних меншин не зможуть, повною мірою, реалізувати свої національно-культурні права. Про національно-культурні інтереси ж українців, котрі проживали у названих вище містах та громадах, та про можливі наслідки «перегинів» мовного питання тодішня влада не задумувалася. Це можна розцінювати як випробування на далекоглядність для наших політиків, яке вони ганебно провалили. А розплачуватися за це доводиться всьому українському народу, з усіх регіонів України.

Водночас у суспільстві дедалі частіше з'являлися розмови про розкол України за мовним принципом, схожим на аносований 2004 р. у Северодонецьку, якщо загроза появи нового Майдану за результатами виборів стане реальністю. Варто нагадати, що, 2004 р. в Северодонецьку Луганської обл. у розпал політичної кризи в країні, викликаній помаранчевою революцією, відбувся з'їзд депутатів різних рівнів, переважно представників Партії регіонів, делегатами з'їзду було ухвалено рішення про відділення південно-східної частини України в Південно-Східну Українську Автономну республіку зі столицею у Харкові [6]. Для цього в Луганській і Донецькій обл. було ухвалено рішення провести референдум щодо питання набуття ними статусу самостійних республік у складі федерації, однак цей план реалізовано не було через ухвалене рішення керівництвом з'їзду шукати компроміс з лідерами привладних на той час, помаранчевих сил [6].

Для представників вищої політичної влади фактично ло 2020 р. здійснювати промови з високих трибун російською мовою взагалі було нормою. На зауваження ж опонентів, зазвичай, жодної адекватної реакції не було. Хоча, згідно із законом про державну мову посадовці мали говорити державною мовою під час виконання службових обов'язків. Тільки, від 16 січня 2021 р. вся сфера обслуговування мала перейти на українську мову, обслуговування будь-якою іншою мовою може

здійснюватися лише на прохання клієнта. Закон виявився запізнілий, але краще пізніше, аніж ніколи.

Зараз ми мусимо пожинати наслідки законів про статус російської мови як регіональної. Під приводом захисту інтересів російськомовних громадян путінці зайняли частини територій деяких наших областей. При цьому деякі жителі східних та південних областей України воюють у ЗСУ, деякі – живуть в окупації, дехто – волонтерить, інші ж – змушені бути переселенцями або ж біженцями у різних країнах світу. Війна зламала долі багатьох людей, продовжує ламати їх і надалі. Парламентська Асамблея Ради Європи визнала геноцидом депортацію українських дітей до росії, ухваливши відповідну резолюцію. Асамблея засудила порушення прав депортованих українських дітей на збереження своєї ідентичності. ПАРЄ наголосила, що організований та систематичний характер примусового переміщення та депортації «дозволяють зробити висновок, що ці злочини не є випадковими чи незапланованими» та свідчать про намір «знищити Україну та українську ідентичність, а також культурні та мовні особливості її народу» [5]. Про те, що депортовані українські діти зазнають примусової русифікації та психологічної маніпуляції, пише і журнал DC journal Insidesources Oublication – ці зусилля з перевиховання українських дітей оцінюють як культурний геноцид та етнічну чистку з метою знищення України як суверенної держави та українців як окремої нації [5].

Таким чином, за великі політичні помилки українського чиновництва, до прикладу, надання російській мові статусу регіональної у деяких областях України, зараз розплачується весь український народ. Надвелику ціну ми платимо за помилки недолугих випадкових людей у політикумі. А наша українська мова житиме віками на нашій рідній землі.

Список використаних джерел:

1. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів та матеріалів /За заг. ред. А.П. Коцур, Н.В. Терес. Київ-Чернівці; Книги -XXI, 2008. 1100 с.; додатки.

2. Свинаренко Н. О. Згубний вплив політики русифікації та її наслідки для українського народу // *«Pomidzy. Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe»*. Том 4. Випуск 7. 2022. С.197-204.

3. Свинаренко Н.О. Сучасна російська імперська пропаганда : згубний вплив для сьогодення українців // *Development trends in social science in the era of digitalization : Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. Р. 278-301 р.

4. Свинаренко Н.О., Добрунова Л.Е. Проблеми зросійщення навчально-виховного процесу в УРСР у 70-80-х рр. ХХ ст. // *День Соборності України : історико-політичні дискусії* : зб. наук. праць /гол. ред. Л.Г. Білий. Вип. 10. Хмельницький: Вид-во МАУП, 2023. С.241-244.

5. Русифікація українських дітей – серед найпідступніших злочинів москви. URL:

https://lb.ua/blog/taras_kremin/554127_rusifikatsiya_ukrainskih_ditey-.html

(дата звернення 08.10.2023)

6. Російську мову визнано регіональною мовою в «Південно-Східній Автономії». URL:

https://lb.ua/news/2012/09/14/170564_ruskiy_yazik_priznan_regionalnim.html

(дата звернення 08.10.2023)

7. Названо області України, де російська мова залишається у статусі «регіональної». URL: <https://glavcom.ua/news/nazvano-oblasti-ukrajini-de-rosiyska-mova-zalishajetsya-u-statusi-regionalnoji-769009.html>

(дата звернення 08.10.2023)

